

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ТА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 343.985

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2022-3-1-64-73>

Волобоєв Артур Олегович,
доктор філософії
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Маріуполь)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

УЛЬТИМАТИВНІ ДІЇ ЗЛОЧИНЦЯ (-ІВ) ЯК СКЛАДОВА ІМІТУВАННЯ ОБСТАНОВКИ ЗЛОЧИНУ

Статтю присвячено дослідженню проблемно-дискусійних питань визначення імітування обстановки злочину як самостійної форми контролю, розмежування її від спеціального слідчого експерименту. Проаналізовано підходи науковців до розуміння сутності цієї негласної слідчої (розшукової) дії, визначено основні чинники відмінного праворозуміння. Запропоновано врахувати в теоретико-прикладному осмисленні ультимативні дії злочинця (-ів) як складову імітування обстановки злочину, розкрито зміст властивих їй ознак.

***Ключові слова:** негласна слідча (розшукова) дія; контроль; імітування обстановки злочину; спеціальний слідчий експеримент.*

Постановка проблеми. Процес трансформації чинного кримінального процесуального законодавства визначає його як одну з прогресивних галузей права України, що увібрала європейський досвід боротьби з кримінальною протиправністю та сталий характер української правозастосовної практики з урахуванням змін (на певних етапах розвитку держави) соціально-економічних, політичних та інших чинників. Військова агресія проти нашої держави не є виключенням. З початком військових дій уряд запропонував проєкт закону щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану [1]. Приписи проєкту деталізують особливості проведення досудового розслідування, уніфікують повноваження суб'єктів кримінального провадження та застосування ними кримінального процесуального інструментарію, унормовують додержання процесуальних строків та гарантій забезпечення основоположних прав і свобод людини в умовах воєнного, надзвичайного стану.

У контексті можливих змін актуальною залишається низка проблемно-дискусійних питань, зокрема пов'язаних із відмінним праворозумінням окремих форм контролю за вчиненням злочину. Означена проблематика

є багатоплановою. І це закономірно, оскільки Кримінальний процесуальний кодекс України консолідує правовий механізм реалізації, фіксації й отримання результатів про кримінально-протиправну діяльність злочинця (-ів) через упровадження виключено за рішенням прокурора контролю за вчиненням злочину як інструменту запобігання та припинення тяжких чи особливо тяжких злочинів, проте не урегульовує порядок і тактику проведення її форм. Це безпосередньо стосується спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину, що призводить у практичній діяльності до порушення принципу правової визначеності, а з наукової точки зору – до невизнання цих форм у системі негласних слідчих (розшукових) дій.

Так, на думку В. Г. Уварова, унаслідок фактичної відсутності регламентації порядку проведення спеціального слідчого експерименту та імітування обстановки злочину й невирішення теоретико-правових питань їхнього впровадження вони не містять усіх необхідних атрибутів для зарахування їх до окремих негласних слідчих (розшукових) дій [2, с. 268]. На цю ж проблему звертали увагу А. О. Антоненко [3], О. Б. Комарницька [4, с. 237], В. В. Комашко [5, с. 23–24]. У свою чергу, М. Є. Шумило наголосив, що без чітко визначених засобів мета проведення таких заходів втрачає свою реальність [6, с. 454]. Як результат, деякі науковці (С. В. Албул [7] та ін.), виокремивши перелік форм контролю, наданих законодавцем, свідомо ігнорують спеціальний слідчий експеримент та імітування обстановки злочину. На сьогодні, як стверджує М. В. Багрій, найменш досліджуваною формою контролю залишається імітування обстановки злочину [8].

Тому зазначені проблеми потребують негайного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням доктринальних та проблемно-дискусійних питань, пов'язаних із контролем за вчиненням злочину, займалися такі провідні вчені-юристи, як Ю. П. Аленін, А. О. Антоненко, М. В. Багрій, Б. І. Бараненко, Є. М. Блажівський, А. П. Гетьман, В. О. Глушков, М. Д. Грібов, В. А. Динту, О. М. Дроздов, І. М. Козьяков, О. Б. Комарницька, В. В. Комашко, В. А. Колесник, С. С. Кудінов, В. П. Кушпіт, В. В. Луцик, Д. Й. Никифорчук, Д. О. Пасека, М. А. Погорецький, Д. Б. Сергєєва, В. Г. Уварова, І. І. Цилюрик, В. О. Черков, О. М. Чистолінов, М. Є. Шумило та інші. Значну увагу дослідники приділяли визначенню мети проведення контролю для розуміння сутності її форм. Проте поза увагою залишено дослідження сукупності ознак, властивих імітуванню обстановки злочину, зміст яких, на нашу думку, повинен урахувувати ультимативних характер дій злочинця (-ів) як складової для визнання сутності цієї негласної слідчої (розшукової) дії.

Мета статті полягає у висвітленні пропозиції враховувати в теоретично-прикладному осмисленні ультимативні дії злочинця (-ів) під час вибору та впровадження імітування обстановки злочину.

Виклад основного матеріалу. Досягнення поставленої мети передусім потребує розуміння сутності імітування обстановки злочину.

Так, у положеннях Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженій міжвідомчим наказом від 16.11.2012 [9], законодавцем визначено, що імітування обстановки злочину полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють у оточуючих уяву про вчинення

реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення (п. 1.12.5).

Як слушно зазначив М. Д. Грібов, неоднозначність запропонованого формулювання призводить до варіативності його тлумачення та неможливості чіткого розмежування зі спеціальним слідчим експериментом [10, с. 65].

Так, на думку В. П. Кушпіт та І. І. Цилюрик, спеціальний слідчий експеримент – це негласна слідча (розшукова) дія, яка полягає у створенні та контролі уповноваженим законом суб'єктом обстановки, максимально наближеної до реальної з метою перевірки дійсних намірів конкретної особи, спостереження за її поведінкою та прийняття рішення, за відсутності ознак провокації, коли таке проведення вплине на мотивацію дій особи, щодо якої одержано інформацію про причетність до вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину [11, с. 96]. Автори зауважують, що головною відмінністю імітування обстановки злочину є те, що злочин насправді не вчиняється, а створюється лише видимість його вчинення. Завдання цієї негласної слідчої (розшукової) дії полягають у: привертанні уваги організованих груп та злочинних організацій, які «конкурують»; встановленні контактів з контрольованою особою; запобіганні настанню невідворотних наслідків вчинення злочинів; виявленні конкретних осіб, які обґрунтовано підозрюються у кримінально-протиправній діяльності; виявленні намірів невідомих осіб, які вчиняють серійні, резонансні злочини, із використанням спеціальних імітаційних засобів (спеціальних підприємств, установ, організацій, маскування тощо) [11, с. 96]. Аналогічну думку висловили М. В. Багрій [8], О. М. Чистолінов, В. О. Черков, Д. О. Пасека [12, с. 372].

А. П. Гетьман [13, с. 372], а також колектив авторів науково-практичного коментаря Кримінального процесуального кодексу України – В. Я. Тацій, В. П. Пшонка, А. В. Портнов [14, с. 511] пропонують імітування обстановки злочину розуміти як сукупність підпорядкованих єдиним планом заходів, що відбуваються з використанням спеціальних засобів, які відтворюють ситуацію вчинення злочину, з метою створення відповідних умов для спонукання особи (чи групи осіб), яка готує вчинення або вчиняє кримінально-протиправні дії, до поведінки, що охоплюється її умислом і одночасно дозволяє запобігти, попередити чи розслідувати тяжкі та особливо тяжкі злочини проти особи, суспільства та держави.

Відносно сфери поширення, як зазначають Є. М. Блажівський, І. М. Козьяков, В. В. Мухін, імітування обстановки злочину переважно буде відбуватися за наявності підстав вважати, що готується насильницька зміна чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади; посягання на життя державного чи громадського діяча; диверсія; умисне вбивство; здійснення торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини; розбій та деякі інші злочини [15, с. 181].

Прихильники такого підходу звужують межі використання цієї негласної слідчої (розшукової) дії, акцентуючи увагу на її застосуванні лише за окремими видами злочинів. На нашу думку, така позиція є дещо спірною.

Інша плеяда науковців, досліджуючи системно-діяльнісний підхід слідчого та інших уповноважених осіб щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, конкретизує мету цих заходів як підґрунтя для розуміння їхньої правової природи в кримінальному процесуальному циклі. Так, на думку М. В. Багрій, імітація обстановки злочину є негласною слідчою (розшуковою) дією, яка

складається з комплексу організаційних та процесуальних дій слідчого (іншої уповноваженої особи) з використанням несправжніх (імітаційних) засобів щодо створення штучних умов, які створюють у оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою викриття та документування діяльності відомої чи невідомої особи (осіб), яка містить ознаки тяжкого або особливо тяжкого злочину [8]. О. Б. Комарницька підтримала такий підхід, акцентуючи на визначенні мети імітування обстановки злочину як основної складової діяльності прокурора [4, с. 239]. В. В. Комашко [5] та низка інших науковців обмежилися дослідженням дефініції, поданої законодавцем.

Слід зазначити, що М. Л. Грібов здійснив спробу розмежувати імітування обстановки злочину від спеціального слідчого експерименту за такими умовними критеріями, як:

- коло суб'єктів (учасників), де імітування обстановки злочину передбачає участь слідчого й уповноваженої особи, а проведення спеціального слідчого експерименту – «слідчого та оперативного підрозділу»;

- коло об'єктів: спеціальний слідчий експеримент проводять щодо «певної особи», тобто відомої (установленої, ідентифікованої), тоді як імітування обстановки злочину можуть здійснювати щодо невідомої (невстановленої, неідентифікованої) особи;

- використовувані засоби (матеріальні знаряддя): для імітування обстановки злочину обов'язково застосують імітаційні засоби, а спеціальний слідчий експеримент цього не передбачає;

- мета проведення: спеціальний слідчий експеримент спрямований на перевірку справжніх намірів особи, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину, натомість імітування обстановки злочину передбачає запобігання кримінального правопорушенню та викриття особи, яка планувала чи замовляла його вчинення [10, с. 66].

В. А. Динту вважає, що розмежування доцільно здійснювати за:

- моделлю обстановки, оскільки для потреб імітування обстановки злочину слідчий або уповноважена особа створює обстановку злочину, у якій начебто реально був учинений злочин. Тобто в оточуючих має скластися враження, що в цих умовах дійсно був учинений злочин. А для потреб спеціального слідчого експерименту створюються будь-які умови, максимально наближені до реальних;

- метою проведення, адже спеціальний слідчий експеримент спрямований на перевірку дійсних намірів певної особи, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину, у той час, як імітування обстановки злочину спрямоване на запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла вчинення злочину;

- особою, по відношенню до якої проводиться негласна слідча (розшукова) дія. Спеціальний слідчий експеримент проводиться щодо особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, у свою чергу, імітування обстановки злочину – щодо особи (осіб), яка планувала чи замовляла вчинення злочину [16, с. 770].

Заслуговує на окрему увагу підхід науковця до розуміння імітування обстановки злочину, яке полягає у навмисній брехні, виконавець якої не тільки розуміє характер власних дій, а й спрямовує їх на досягнення результату у вигляді

введення в оману злочинця. У такому випадку брехня є суспільно корисною та виправданою з точки зору моралі [18, с. 123].

Отже, із наведеного розуміємо, що імітування обстановки злочину та спеціальний слідчий експеримент мають спільні властивості, що впливає на їхнє тлумачення та розуміння сутності. Основні чинники відмінного праворозуміння полягають у:

- визначенні мети їхнього проведення та належності до конкретних категорій злочинів;
- виокремленні єдиного системно-діяльнісного підходу слідчого та інших уповноважених осіб під час їхнього проведення;
- встановленні (ідентифікації) особи злочинця (-ів) як об'єкта пізнання;
- характері створюваних умов, у яких проходять ці заходи;
- використанні засобів негласних слідчих (розшукових) дій.

На нашу думку, імітування обстановки злочину та спеціальний слідчий експеримент як складні та багатокомпонентні тактичні заходи щодо створення умов, максимально наближених до реальних, – штучної обстановки, не можуть бути віднесені до конкретних категорій злочинів.

Цілком слушно, що запереченням такого твердження може бути праворозуміння контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки, оскільки ці форми контролю пов'язані з обігом товару, предметів та речовин, тому, логічно, і притаманні відповідним видам кримінально-правових діянь. Однак проведення імітування обстановки злочину та спеціального слідчого експерименту залежить не від обігу об'єктів матеріального світу, а від наявної інформації та необхідності її перевірки щодо дійсних намірів злочинця (-ів), характеру його (їх) дій та проведення контролю задля розкриття і попередження настання невідворотних наслідків.

Іншими словами, імітування обстановки злочину та спеціальний слідчий експеримент спрямовано на безпосередню чи опосередковану зміну умов середовища, у якому злочинець за власною ініціативою здійснює дії щодо реалізації поставленої мети. Мета кримінально-протиправної діяльності визначає поведінку злочинця, обрання ним об'єкта посягання, способу підготовки, вчинення та приховування злочину, водночас ужиті заходи конспірації ускладнюють розуміння його дійсних намірів. Тому задля виявлення та/або перевірки цих компонентів, встановлення чи ідентифікації особи злочинця (-ів) і запобіганню реальному вчиненню злочину слідчий та інші уповноважені особи створюють модель імітації типової обстановки злочину.

З огляду на це слід зазначити, що всі форми контролю об'єднані єдиним об'єктом пізнання, яким є злочинець. Від поставленої мети залежить характер його дій, що свідчить про вчинення або готування до вчинення злочину. Такий факт визначає об'єктивність сформованої обстановки, її кваліфікацію та необхідність у проведенні однієї з форм контролю або їх комплексу.

Дослідження матеріалів кримінального провадження в доказовому плані мають бути спроможні показати зв'язок між вчинюваним злочином та особою, щодо якої вирішується питання контролю.

У контексті імітування обстановки злочину, контроль здійснюється за діями злочинця (-ів), який планував чи замовляв його вчинення. Такі дії мають ультимативний характер, адже злочинець для реалізації поставленої мети готує чи визначає конкретні умови для настання суспільно небезпечних наслідків. На

відміну від спеціального слідчого експерименту, обов'язковість у перевірці його поведінки та прийнятті рішень щодо вчинення злочину відсутня.

Оцінка слідчим та іншими уповноваженими особами ультимативних дій злочинця (-ів) зумовлює використання ними природних (реально існуючих) чи штучних (спеціально створених, імітаційних) засобів для створення й імітування середовища та джерел доказової інформації, що відповідатиме реалізації намірів настання конкретних суспільно небезпечних наслідків. Тобто здійснення інсценування певної події, факту або обставин у штучній обстановці, яка створить уяву про реальність її існування. Коло осіб, щодо якого може бути поширена така дезінформація, не обмежене.

Крім того, можливість відтворення моделі типової обстановки злочину не повинно впливати на мотивацію злочинця (-ів). Планування чи замовлення вчинення злочину має бути самостійним рішенням і, на його думку, обов'язково призведе до настання невідворотних наслідків. У зв'язку з цим ультимативний характер дій злочинця (-ів) не повинен містити ознак провокації.

Отже, логічно стверджувати, що проведення імітування обстановки злочину повинно відповідати вимогам кримінального процесуального законодавства. Обов'язковою умовою під час упровадження цієї негласної слідчої (розшукової) дії є врахування ультимативних дій злочинця (-ів) як складової імітування обстановки злочину. Такий підхід дозволяє визначити сукупність властивих їй ознак:

1) об'єкт пізнання: ультимативний характер дій відомої чи невідомої особи (осіб), що свідчить про наміри настання невідворотних наслідків вчинення злочину;

2) підстави проведення: достатність відомостей про планування чи замовлення вчинення злочину відомою чи невідомою особою. Тобто встановлені факти, що підтверджують наявність готування чи організацію вчинення злочину, а також дані, що ідентифікують особу (осіб), причетної до цих дій;

3) мета проведення:
– попередження настання невідворотних наслідків учинення злочинів;
– виявлення і встановлення (ідентифікація) особи (осіб), причетної до планування чи замовлення вчинення злочину (реалізації суспільно небезпечних намірів);
– запобігання вчиненню злочину (реалізації суспільно небезпечних намірів);

4) форма проведення: створення та імітування умов (інсценування подій, фактів або обставин), які у штучній обстановці підтверджують планування чи замовлення на вчинення злочину, з метою запобігання його реальному вчиненню;

5) умови проведення:
– створення та імітування умов (інсценування подій, фактів або обставин) повинно відповідати наявним відомостям про дійсний намір планування чи замовлення вчинення злочину відомої чи невідомої особи (осіб), запобігти яким неможливо іншим шляхом;

– створення та імітування умов (інсценування подій, фактів або обставин) здійснюється з використанням природних (реально існуючих) чи штучних (спеціально створених, імітаційних) засобів;

– створення та імітування умов (інсценування подій, фактів або обставин) не здійснюється, якщо неможливо повністю запобігти посяганням на

життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень; поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей; втечі осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини; екологічній або техногенній катастрофі;

– присутність слідчого та інших уповноважених осіб не повинна впливати на самостійність рішення відомої чи невідомої особи (осіб), причетної до планування чи замовлення вчинення злочину;

– штучна обстановка повинна бути максимально наближена до презюмової кримінально-противної діяльності, створюючи уяву в особи (осіб) про реальність вчинення злочину;

– коло осіб, щодо яких може бути поширена дезінформація, не обмежене;

б) контроль проведення: імітована обстановка злочину повинна бути керованою слідчим та іншими уповноваженими особами, умови якої сприятимуть виявленню та встановленню (ідентифікації) особи (осіб), причетної до планування чи замовлення вчинення злочину;

7) відсутність провокації: під час підготовки та проведення імітування обстановки злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу (осіб) на його вчинення з метою його подальшого викриття, допомагати особі вчинити злочин, який вона б не вчинила, якби слідчий та/або інші уповноважені особи цьому не сприяли, або з цією самою метою впливали на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб докази не можуть бути використані у кримінальному провадженні;

8) результативність: під час проведення імітування обстановки злочину штучна обстановка повинна сприяти ідентифікації відомої чи невідомої особи (осіб), причетної до планування чи замовлення злочину, та можливості її (їх) затримання на «гарячому».

Слід зазначити, що порядок та тактика проведення імітування обстановки злочину обирається і залежить від того, на запобігання вчиненню або розкриття якого саме злочину вона направлена.

Висновки. Отже, убачається, що ультимативні дії злочинця (-ів) визначають сутність імітування обстановки злочину. Уважаємо, що врахування цієї складової забезпечує самостійність імітування обстановки злочину як окремої форми контролю в системі негласних слідчих (розшукових) дій та полягає в діяльності слідчого та іншої уповноваженої особи щодо створення й імітування умов (інсценування подій, фактів або обставин), у штучній обстановці якої підтверджується планування чи замовлення вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, з метою запобігання його реальному вчиненню та викриття відомої чи невідомої особи.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану : проєкт Закону України. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256> (дата звернення: 12.03.2022).
2. Уваров В. Г. Інститут негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. Вип. № 2. С. 266–270.
3. Антоненко О. А. Поняття контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України. *Південноукраїнський правничий часопис*. Вип. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Purch_2013_4_61 (дата звернення: 10.03.2022).

4. Комарницька О. Б. Визначення мети імітування обстановки злочину як складова діяльності прокурора. *European political and law discourse*. 2016. Volume 3. P. 235–240.
5. Комашко В. В. Правові та організаційні основи контролю за вчиненням злочину : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 226 с.
6. Шумило М. Є. Оперативно-розшукові заходи у структурі досудового розслідування в проекті КПК України. *Проблеми унормування і правозастосування*. Вип. № 3–4. С. 452–462.
7. Албул С. В. Контроль за учиненням злочинів: поняття та сутність. *Закон, проступок, відповідальність* : збірка наукових праць, присвячена 85-річчю д.ю.н., проф. Л. В. Багрій-Шахматової. Одеса : Юрид. літ, 2014. С. 16–19.
8. Багрій М. В. Імітування обстановки злочину: поняття, зміст, місце у системі негласних слідчих (розшукових) дій. *Порівняльно-аналітичне право*. Вип. № 4. URL: http://www.pap.in.ua/4_2015/113.pdf (дата звернення: 10.03.2022).
9. Про затвердження Інструкції про організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ ГПУ, МВС, СБУ, АДПСУ, МФУ, МЮУ від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 12.03.2022).
10. Грібов М. Л. Розмежування спеціального слідчого експерименту й імітування обстановки злочину. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. Вип. № 4. С. 63–72.
11. Кушпін В. П., Циліурік І. І. Контроль за вчиненням злочину як один із видів негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2019. Вип. 23. С. 93–97.
12. Чистолінов О. М., Черков В. О., Пасека Д. О. Імітування обстановки злочину як форма контролю за його вчиненням: поняття, сутність, організаційні та процедурні засади проведення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. № 4. С. 370–379.
13. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України / А. П. Гетьман. Харків : Право, Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Національна академія правових наук України, 2012. 681 с.
14. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. Том 1. 768 с.
15. Блажівський Є. М., Козьяков І. М., Мухін В. В. Процесуальне керівництво прокурором негласними слідчими (розшуковими) діями : наук.-практ. посібник. Київ : Національна академія прокуратури України, 2014. 304 с.
16. Динту В. А. Спеціальний слідчий експеримент як форма контролю за вчиненням злочину. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнародної конференції професійно-викладацького та аспірантського складу. Одеса : Фенікс, 2014. С. 768–770.
17. Динту В. А. Криміналістичне імітування обстановки злочину як форма контролю за вчиненням злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2012. Вип. № 20. С. 122–125.

References

1. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu : proiekt Zakonu Ukrainy [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to improve the procedure for conducting criminal proceedings in a state of war or emergency : Draft Law of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256> (data zvernennia: 12.03.2022) [in Ukrainian].
2. Uvarov, V. H. (2013). Instytut nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Institute of covert investigative (investigative) actions]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. Vyp. № 2. S. 266–270 [in Ukrainian].
3. Antonenko, O. A. Poniattia kontroliu za vchynenniam zlochyniv, poviazanykh z nezakonnym peremishchenniam rechei cherez mytnu terytoriiu Ukrainy [The concept of control over the commission of crimes related to the illegal movement of things through the customs territory of Ukraine]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*. Vyp. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pupch_2013_4_61 (data zvernennia: 10.03.2022) [in Ukrainian].
4. Komarnytska, O. B. (2016). Vyznachennia mety imituvannia obstanovky zlochynu, yak skladova diialnosti prokurora [Determining the purpose of simulating the crime scene as a component of

- the prosecutor's activity]. *European political and law discourse*. Volume 3. P. 235–240 [in Ukrainian].
5. Komashko, V. V. (2016). *Pravovi ta orhanizatsiini osnovy kontroliu za vchynenniam zlochynu: dys. ... kand. yuryd. nauk* [Legal and organizational bases of control over the commission of a crime]. Odesa. 226 s. [in Ukrainian].
 6. Shumylo, M. Ye. *Operatyvno-rozshukovi zakhody u strukturi dosudovoho rozsliduvannia v proekti KPK Ukrainy* [Operational and investigative measures in the structure of pre-trial investigation in the draft of Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Problemy unormuvannia i pravozastosuvannia*. Vyp. № 3–4. S. 452–462 [in Ukrainian].
 7. Albul, S. V. (2014). *Kontrol za uchynenniam zlochyniv: poniattia ta sutnist* [Control over the commission of crimes: concept and essence]. *Zakon, prostupok, vidpovidalnist: zbirka naukovykh prats, prysviachena 85-richchiu d. iu. n., prof. L. V. Bahrii-Shakhmatovoi*. Odesa: Yuryd. lit. S. 16–19 [in Ukrainian].
 8. Bahrii, M. V. *Imituvannia obstanovky zlochynu: poniattia, zmist, mistse u systemi nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii* [Simulation of the crime situation: concept, content, place in the system of covert investigative (investigative) actions]. *Porivnialno-analitychne pravo*. Vyp. № 4. URL: http://www.pap.in.ua/4_2015/113.pdf (data zvernennia: 10.03.2022) [in Ukrainian].
 9. *Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsii provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultativ u kryminalnomu provadzhenni: nakaz HPU, MVS, SBU, ADPSU, MFU, MluU vid 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5* [On approval of the Instruction on the organization of covert investigative (search) actions and the use of their results in criminal proceedings]. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (data zvernennia: 12.03.2022) [in Ukrainian].
 10. Hribov, M. L. (2016). *Rozmezhuвання spetsialnogo slidchoho eksperymentu y imituvannia obstanovky zlochynu* [Delimitation of a special investigative experiment and simulation of the crime situation]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. Vyp. № 4. S. 63–72 [in Ukrainian].
 11. Kushpit, V. P., Tsyliuryk, I. I. (2019). *Kontrol za vchynenniam zlochynu yak odyin iz vydiv nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii* [Control over the commission of a crime as one of the types of covert investigative (search) actions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Vyp. 23. S. 93–97 [in Ukrainian].
 12. Chystolinov, O. M., Cherkov, V. O., Pasieka, D. O. (2012). *Imituvannia obstanovky zlochynu yak forma kontroliu za yoho vchynenniam: poniattia, sutnist, orhanizatsiini ta protsedurni zasady provedennia* [Simulation of the crime situation as a form of control over its commission: the concept, essence, organizational and procedural principles]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. Vyp. № 4. S. 370–379 [in Ukrainian].
 13. *Naukovo-praktychnyi komentar novoho Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the new Criminal Procedure Code of Ukraine] / A. P. Hetman. Kharkiv: Pravo, Natsionalnyi universytet «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho», Natsionalna akademiia pravovykh nauk Ukrainy, 2012. 681 s. [in Ukrainian].
 14. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar u 2 t.* [Criminal Code of Ukraine: scientific and practical commentary] / za zah. red. V. Ya. Tatsiia, V. P. Pshonky, A. V. Portnova. Kharkiv: Pravo, 2012. Tom 1. 768 s. [in Ukrainian].
 15. Blazhivskiy, Ye. M., Koziakov, I. M., Mukhin, V. V. (2014). *Protseualne kerivnytstvo prokurorom nehlasnymy slidchymy (rozshukovymy) diiamy* [Procedural guidance of the prosecutor by covert investigative (investigative) actions]: nauk.-prakt. posibnyk. Kyiv: Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy. 304 s. [in Ukrainian].
 16. Dyntu, V. A. (2014). *Spetsialnyi slidchyi eksperyment yak forma kontroliu za vchynenniam zlochynu* [Special investigative experiment as a form of control over the commission of a crime]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnarodnoi konferentsii profesiino-vykladatskoho ta aspirantskoho skladu*. Odesa: Feniks. S. 768–770 [in Ukrainian].
 17. Dyntu, V. A. (2012). *Kryminalistychnie imituvannia obstanovky zlochynu yak forma kontroliu za vchynenniam zlochynu*. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. № 20. S. 122–125 [in Ukrainian].

Voloboiev Artur,
Doctor of Philosophy
(Donetsk State University of Internal Affairs, Mariupol)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

ULTIMATE ACTIONS OF THE CRIMINAL (-S) AS A COMPONENT OF IMITATION OF THE CRIME SITUATION

The process of transformation of the current criminal procedural legislation is determined by one of the progressive branches of law of Ukraine, which absorbed the European experience in combating criminal counterbalance and the sustainable nature of Ukrainian law enforcement practices in taking into account changes (at certain stages of state development) of socio-economic, political and other factors. Military aggression against our state is not an exception. With the start of hostilities, the Government proposed a draft law on improving the procedure for committing criminal proceedings in a military condition. The provisions of the project detail the peculiarities of conducting a pre-trial investigation, unify the powers of the subjects of criminal proceedings and the use of criminal procedural tools, are convicted of compliance with procedural terms and guarantees of the fundamental rights and freedoms of man in conditions of military or emergency. In the context of possible changes, a number of problem-discussion issues remains relevant, in particular, associated with excellent legal consideration of certain forms of control over the commission of a crime. This directly concerns the simulation of the situation of the crime. In this regard, the article is devoted to the study of problem-discussion issues of determining the simulation of the situation of a crime as an independent form of control, separating it from a special investigative experiment. Approaches of scientists to understand the essence of this non-spinal investigative (search) action, the main factors of excellent legal thinking are determined. It is proposed to take into account the theoretical and applied understanding of the ultimative actions of the offender (s) as a component of the simulation of the situation of the crime, the content of the features inherent in her is revealed.

Key words: secret investigator (searching) action; control; simulation of the situation of a crime; a special investigator experiment.

Надіслано до редколегії 18.04.2022
Рекомендовано до публікації 22.04.2022